Over twee 17de eeuwse staten van goed uit Vrasene en Beveren

Staten van goed opgemaakt ter bescherming van de wezen zijn meestal bewaard gebleven vanaf de 17de eeuw, soms vroeger. Ze werden geregistreerd voor de schepenbank van het gebied waar de ouders van de wezen woonden volgens vaak dezelfde rechtsgewoonten.

De staat van goed bij het overlijden van Cornelius Van Stappen (Vrasene, 1621)

Bij het overlijden van Cornelius Van Stappen zijn er vier weeskinderen: Petrus, Bartholomeus, Anna en Catharina. Nergens wordt de naam van zijn weduwe of van de voogden genoemd. De akte[1] is overigens in een vrij moeilijk te ontcijferen schrift opgetekend met vaak ongewone lettertekens, veel afkortingen, vrij vlug en slordig geschreven zodat zelfs eenvoudige woorden vaak moeilijker terug te vinden zijn.

Eerst worden *ten sterfhuyse gereede pene* genoemd van ongeveer 12 ponden die toekomen aan de wezen.[2]

De ouderlijke hofstede *in den brant* te Vrasene, komt voor de helft aan de moeder en de andere helft aan de wezen. Het blijkt om cijnsgrond te gaan die jaarlijks belast is met een aantal maten graan. De parochie Vrasene maakte deel uit van de kasselrij Het Land van Waas en werd namens de hogere overheid lokaal bestuurd door een schepenbank. De cijnsrechten kwamen toe aan de vorst, toen de Spaanse koning.

Er wordt verder gesproken over twee stukken land die binnen Beveren gelegen zijn –de naam van het land is onduidelijk neergeschreven- waarvoor cijnsrente of *cappoenen* rente dient betaald te worden aan *mijns heer van beveren*. Het land is *besaeyt.* Ook een stuk land in de polder van Beveren van 700 roeden groot en bezaaid met *coren* blijkt voor de wezen te zijn.

In Vrasene zelf ligt nog een half bunder land[3] belast met een jaarlijks aantal maten evene.[4] De moeder van de wezen gebruikt nog dit stuk land met akkoord van de voogden. [5]

Jan Van Stappen –*de wezen broeder*-dient nog een schuld af te lossen aan het sterfhuis van zes schellingen per jaar.

Ten slotte hebben de wezen recht op een som geld van vijf ponden zes schellingen met het akkoord van de voogden en van Jan Van Stappen en Joanna Van Stappen[6], gehuwd met Matthias Van Kerckhove. Ze zullen ook nog delen in de opbrengst van de verkoop van de inboedel die gehouden werd na het overlijden van vader Cornelius.

In deze akte worden wel duidelijk de kinderen van Cornelius genoemd: zijn oudste zoon Joannes en diens gehuwde zuster Joanna, en verder Petrus, Bartholomeus, Anna en Catharina als weeskinderen. Bartholomeus en zijn zussen Anna en Catharina zullen pas na het overlijden van hun vader huwen.[7]

---

[1] RAG, Staten van goed Vrasene-Sint-Gillis, dd 11.11.1621, f°34v.
[2] Vermoedelijk zijn dit schulden van het sterfhuis.
[3] Ook hier wordt de naam gegeven, die moeilijk te lezen is.
[4] *Evene* duidt op rente in natura, meestal graanrente.
[5] Normaal heeft de moeder het vruchtgebruik over alle eigendommen die naar de wezen gaan. De hofstede is blijkbaar binnen het huwelijk door beide ouders gekocht, de stukken land blijken door de vader geërfde gronden te zijn die 100% in bezit komen van de wezen.
[6] Dit is de zuster van de wezen.
[7] Over Van Stappen' te Vrasene (einde 16de-begin 17de eeuw), www.stap-brug.be. Zoon Petrus wordt hierin genoemd als jonge weduwnaar (1618) met een kind, die hertrouwt. In de staat van goed is er op een bepaald

De staat van goed bij het overlijden van Bartholomeus Van Stappen (Beveren, 1633)

Het gaat hier om de jongste zoon van Cornelius. Hij was gehuwd met Maria Immens van wie er twee weeskinderen worden genoemd. In tegenstelling tot vorige akte is deze staat van goed[8] in een heel duidelijk handschrift opgetekend, met heel gedetailleerde omschrijvingen, en ook het gebruik van leestekens (komma's). Zo worden nu wel de namen van de weduwe en van de voogden genoemd. Dit zijn *Jan* Van Stappen, de oudste broer van Bartholomeus, en langs moeders kant *Jaecques* Schootman.

Langs vaders kant zijn er twee stukken land, samen 700 roeden groot, liggende in Beveren *opt soet water*, belast met zeven vierendeel[9] aan de heer van Beveren. Wellicht is deze *erfve* voor Bartholomeus, al vermeld in de staten van goed bij het overlijden van zijn vader.

Nog geërfd door Bartholomeus is een stuk land[10] van 400 roeden in *Beverenbrouck*. Dit perceel wordt als onbelast goed omschreven. De moeder van de wezen heeft op dit stuk, ook op de vorige twee stukken, gedurende haar leven het vruchtgebruik.

Er zijn ook goederen gekocht tijdens het huwelijk van de ouders:

-de ouderlijke hofstede, groot ongeveer 800 roeden, gelegen *opt silbeke*, grenzende in het oosten aan dhoirs Michael Pauwels en de weduwe Alexander Coock, in het zuiden aan Michael Van Dale, in het westen aan Petrus Van Wolvelaer *causa uxoris*, en in het noorden aan de *praete*. De hofstede is door beide ouders gekocht van Henricus de Hase en de huisvrouw van Judocus Stoop. Er is een jaarlijks te betalen cijnsrente van twee schellingen.

-verder een stuk land[11] van 400 roeden gelegen in Beverenbroek *int cleyn nieulant* en gekocht van Philippus de Vleeschouwer.

-de wezen erven van deze goederen de helft, de andere helft is voor de weduwe.

De vader van de wezen heeft voor zijn huwelijk ook het vruchtgebruik op een stuk land gekocht van Petrus van Kerckhove *de jonghe*. Het stuk land is 1 gemet groot en ligt achter de hofstede van Egidius Haechman. Het is verder belast met zes schellingen zes grooten. De wezen zullen van dit vruchtgebruik enkel kunnen gebruik maken zolang Petrus van Kerckhove leeft.

De voogden verklaren dat zij geen weet hebben van andere eigendommen en tekenen met hun *mercq* op 18 januari 1633, dus kort na het overlijden van Bartholomeus.

Er is dan verder nog sprake van schulden van baten (=ten gunste van het sterfhuis te betalen door schuldenaars), inboedel, dieren en graan[12]. Deze worden opgesomd in de aanwezigheid van Jan de Valck, Matthias van Kerckhove[13] en Judocus van Esbeke.

---

moment een onduidelijke passage die gaat over deze Petrus. In elk geval wordt hij om een of andere reden nog als weeskind genoemd.

[8] RAG, Staten van goed Beveren, dd 18.1.1633, f°127.

[9] Deze stukken grenzen o.a. in het oosten aan de *praetery*, in het noorden aan Michael Smessens en Joannes van Ooste. Een vierendeel is een gewichtseenheid voor graan.

[10] Dit stuk grenst in het oosten aan Catharina Thuenis, in het zuiden aan Egidius Brouckaert, in het westen de *strate* en in het noorden aan Judocus Caluwaert.

[11] Grenst in het oosten aan Lucas Schelfhaut, in het zuiden aan de *muncken havene* (?), in het westen aan Michael Van Puymbroeck en in het noorden aan Georgius Vergauwen. Dit stuk is onbelast.

[12] *Mueblen in huys*, graan in de schuur en op zolder, lijnzaad en vlas, al de beesten en verder de vruchten op *tvelt met alle het canthaut ende rijst soo liggende als wassende*.

[13] Dit is wellicht de schoonbroer van Bartholomeus.

Er zijn ook nog schulden van *achterdeel* (=te betalen door het sterfhuis zelf) en gezien de *jonckheyt* van de twee weeskinderen, gaan de voogden akkoord dat de weduwe alle schulden van baten, meubelen, dieren en graan in het bezit krijgt. Er wordt ook nog eens duidelijk gespecifieerd dat ze het vruchtgebruik heeft op de eigendommen die de wezen erven en op hun helft van de hofstede. Dit alles voor *den tyt tot dat het jonckste kindt genaempt cornelisken verstappen audt sal wezen xv jaeren.*[14] De weduwe belooft alle schulden van achterdeel te betalen en de twee weeskinderen verder op te voeden en de kosten hiervoor te dragen. Bovendien zal een som van 14 ponden door haar betaald worden ten gunste van de wezen. De voogden zullen deze som *vuytleenen ten intrest ter weesen proffycte.* De weduwe belooft verder ook het *jonckste kindt schoolen te laten gaen*[15] zodat het zal kunnen lezen en schrijven. Als een van de wezen sterft tijdens de *haudenis* door de weduwe zal de voorbehouden som *mette verloopen*, verdeeld worden volgens de *costumen van lande*. Als het oudste kind[16] zal huwen voor het *vuytgaen van haudenis* zullen de goederen die ze erft van haar vader haar worden toekend *naer de ontblooting van vruchten*[17]. Verder belooft de weduwe ook alle herstellingskosten aan de hofstede te betalen zolang de houdenis duurt.

Naast de twee voogden zet nu ook weduwe Maria Immens haar *mercq.*

Marc Van Stappen, 2021, www.stap-brug.be

[14] Het is hier niet duidelijk op wat deze periode juist betrekking heeft, mogelijk gaat het hier over de schulden van baten, de meubelen, de dieren en het graan. Het vruchtgebruik gaat gewoonlijk over het verdere leven van de weduwe zelf.

[15] Op wat deze formulering juist slaat is niet duidelijk. Er wordt ook vermeld dat de twee wezen zullen onderhouden worden van *aet dranck cleederen, reede, sieck ende gesont, an bruyloften ende kinderheffen*.

[16] Haar naam wordt hier nergens genoemd, er werden twee dochtertjes geboren in het gezin van Bartholomeus.

[17] Vermoedelijk bedoelt men hiermee het oogstseizoen.